

Posudek disertační práce

Andrea Gerstnerová, Integrace kvalifikovaných subsaharských imigrantů v Praze. Komparativní srovnání se situací v Paříži, Londýně a Lutychu.

Cílem předložené disertační práce A. Gerstnerové bylo systematicky analyzovat vzájemné podobnosti a odlišnosti procesu socioekonomické integrace imigrantů v hlavním městě ČR na jedné straně a ve vybraných lokalitách Evropské unie (Paříž, Londýn, Lutych) na straně druhé.

Práce zaujme především komplexním přístupem, který autorka ke vytyčenému tématu zvolila. Ve své disertační práci autorka vhodně propojila výsledky svého studia v Londýně, Paříži a Lutychu a snažila se je aplikovat na situaci v České republice.

Jako cílovou skupinu svého terénního výzkumu zvolila „subsaharské imigranty, kteří pobývají na území hostitelského státu po dobu nejméně jednoho roku“. Zaměřila se přitom především na vysokoškolsky vzdělané imigranty ze zemí subsaharské Afriky, kteří se v procesu své integrace musí potýkat se specifickými problémy. V úvodních částech své disertační práce si autorka stanovila hlavní cíle a popsala vědecké metody, které při svých výzkumech používala.

Disertační práce vychází z výsledku terénních výzkumů, které autorka prováděla jak v Praze, tak i ve vybraných západoevropských lokalitách. V rámci tohoto výzkumu bylo osloveno 68 imigrantů ze subsaharské Afriky.

Na základě životních příběhů respondentů z cílové skupiny výzkumu se autorka snažila zjistit, jaké důvody vedou imigranty k výběru České republiky jako cílové destinace a s jakými hlavními problémy se zde setkávají. Snažila se charakterizovat hlavní oblasti, v nichž jsou imigranti ze subsaharské Afriky nejvíce znevýhodněni oproti majoritní populaci a ve kterých sférách se naopak jejich osobní a profesní kvality optimálně zhodnocují.

Autorka si stanovila na základě svých výzkumů pět faktorů a ve své práci se je snažila analyzovat na základě výpovědi respondentů. K těmto faktorům patřilo: pocit příslušnosti k zemi původu, záměry subsaharských emigrantů vůči zemi původu, problémy na trhu práce, obtíže spojené s ubytováním a pocit úspěšné integrace. Autorka výsledky svého terénního výzkumu zpětně konzultovala s vybranou skupinou respondentů. Z odpovědí bylo patrné, že příčinou řady problémů je vzájemná nekomunikace mezi skupinou imigrantů a většinovou společností. Rovněž řadu problémů působí vzájemná neznalost odlišnosti obou kulturních prostředí.

Vedle rozhovorů s imigranty se autorka věnovala také rozhovorům s představiteli místní správy, které měly ukázat rozdíly mezi strategiemi používanými při integraci imigrantů v jednotlivých sledovaných lokalitách.

V části své práce věnovala A. Gerstnerová pozornost rovněž jednotlivým faktorům, které mají vliv na vytváření obrazu imigranta ze subsaharské Afriky v hostitelské společnosti (např. monitoring denního tisku, který bezesporu hraje významnou úlohu při formování názorů veřejnosti na problémy související s integrací imigrantů, nejen ze subsaharské Afriky). Výsledky své analýzy v českém prostředí porovnávala autorka s obdobnými výzkumy realizovanými v zahraničí. Autorka na základě svých výzkumů navrhuje uvažovat o zavedení žurnalistického etického kodexu, který by podle jejích slov „česká tištěná média nabádal k větší obezřetnosti při výběru zpráv, jakož i způsobu vyjadřování emocí při interpretaci událostí bezprostředně souvisejících s přistěhovaleckými komunitami“ (str. 112). Na dodržování tohoto etického kodexu by mohla dohlížet odborná komise složená jak ze žurnalistů, tak i z odborníků z praxe (podle příkladu z Belgie by se mělo jednat o odborníky zkoumající rovnost příležitostí a boj proti rasismu). V této souvislosti bych chtěla položit autorce otázku, jakým způsobem by mělo být zajištěno, že existence „žurnalistického etického

kodexu“ a komise, která by bděla nad jeho dodržováním, nebude představovat potenciální hrozbu pro nezávislost sdělovacích prostředků.

Na základě srovnání výsledků svého výzkumu se autorka snaží charakterizovat hlavní rozdíl mezi procesem integrace imigrantů v České republice a v uvedených západoevropských lokalitách. Za jeden z hlavních rozdílů považuje skutečnost, že v západní Evropě převažuje spíše komunitaristický model integrace cizinců, jehož charakteristickým rysem je vysoká spoluúčast ostatních příslušníků subsaharské komunity v dané zemi, jež pro imigranty zajišťuje základní zázemí, nezbytné pro integraci do většinové společnosti.

Jako jeden ze základních rozdílů mezi oběma studovanými oblastmi autorka vyzvedává právě absenci komunitního života, který by byl spojen s určitým geografickým prostorem. V České republice se na rozdíl od Francie, Velké Británie či Belgie subsaharská komunita nesusoustřeďuje do žádného geograficky ohraničeného prostoru (jako příklad takového soustřeďování uvádí autorka existenci „afrických čtvrtí“ v západoevropských městech). Domnívám se, že hlavním důvodem této skutečnosti nejsou zásadní rozdíly v socioekonomické situaci imigrantů v České republice a v západní Evropě, jako spíše prostý fakt, že imigranti ze subsaharských zemí tvoří v České republice početně zcela okrajovou skupinu a tudíž také vzájemné vazby mezi jednotlivými příslušníky této komunity jsou zákonitě mnohem slabší než je tomu v západní Evropě.

V závěru autorka navrhuje cestu, jakou by se česká integrační politika mohla ubírat. V tomto řešení zhodnocuje zkušenosti z ostatních zemí Evropské unie (Belgie, Francie a Velká Británie). Je však nutné podotknout, že z hlediska kulturně historického je situace v České republice poněkud odlišná (absence kolonií, minimální počet imigrantů ze subsaharské Afriky). Řada problémů, s nimiž se imigranti v České republice potýkají, není vázána na jejich původ, nýbrž má kořeny ryze ekonomické. S problémy na trhu práce se setkává i řada vysoce kvalifikovaných odborníků z řad občanů hostitelské země, rovněž problémy související s bydlením a finančním zabezpečením rodiny nejsou hostitelské společnosti neznámé. V této souvislosti bych chtěla položit autorce otázku, do jaké míry je při vytváření strategie pro úspěšnou integraci imigrantů nutno podle jejího názoru brát ohled na specifickou situaci v jednotlivých hostitelských zemích. Jinými slovy řečeno: do jaké míry jsou podle autorčina názoru zkušenosti ze západní Evropy využitelné pro integraci imigrantů ze subsaharské Afriky v České republice?

Závěr: disertační práce A. Gerstnerové je bezesporu velmi podnětným příspěvkem k probíhající diskusi o integraci imigrantů v České republice. Na příkladu přesně definované skupiny imigrantů (vysokoškolsky vzdělané osoby, pocházející ze subsaharské Afriky) ukazuje hlavní faktory, které mohou usnadňovat úspěšnou integraci těchto osob do majoritní společnosti, a na druhou stranu poukazuje rovněž na některé problémy, které jsou s tímto procesem spojeny. Výsledky této práce mohou přispět k lepšímu pochopení uvedené problematiky a mohou být cenné nejen pro odborníky, kteří se těmito otázkami zabývají, nýbrž i pro pracovníky z praxe.

Práci doporučuji k obhajobě.

Mgr. Jana Jiroušková, CSc.
Národní muzeum – Náprstkovo muzeum
Betlémské nám. 1
110 00 Praha 1